

דרכי דניאל

בלק
תמוז תשפ"ה

לע"נ הבחור הקדוש דניאל ויפליך הי"ד

"הִנֵּה עִם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם... וְהוּא יֵשֵׁב מִמְּלִי"

יש לשאול: מדוע בלק לא אמר, והוא יושב מולי, מה ביאור המילה 'ממלי'?
ויש ליישב: שבמילה זו, בלק אמר לבלעם היכן עם ישראל נמצאים, לפי שבסוף פרשת חקת כתוב כך:
"וַיַּחֲנוּ בְעֶרְבוֹת מִוָּאב, מֵעֵבֶר לִירְדֵן יְרִיחוֹ", ראשי תיבות של המילים 'מואב', 'מעבר', 'ירדן', 'יריחו', עולה
למילה 'ממלי', לרמז לו שישראל חונים שם. (פנינים)

"וַתֹּאמֶר הָאֶתּוֹן אֶל בָּלָעַם מָה עָשִׂיתִי לָךְ כִּי הִפִּיתָנִי זֶה שְׁלוֹשׁ רְגָלִים"

כתב רש"י: רמז לו, אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלוש רגלים בשנה.
ויש לשאול: מדוע האתון הזכירה לו, את המצוה הזו יותר מכל תרי"ג מצוות?
מתרץ השם משמואל': האתון באה להדגיש לו את ההבדל, בין ישראל לשאר אומות העולם, כשהגויים
חוגגים הם לא מותרים על התענוגות, והתאוות שלהם, וחוגגים את חגיהם בהוללות ובפריקת עול. לעומת
זאת עם ישראל, חוגגים בכבוד ראש, מתוך שמחה של מצוה, ומתוך הקרבה על חיי נוחות.
בפסח: שבעה ימים לא אוכלים פת לחם, ונזהרים מכל פירור של חמץ.
בשבועות: מדירים שינה מעיניהם, ויושבים כל הלילה ועוסקים בתורה הקדושה.
בסוכות: במשך שבעה ימים, יוצאים מדירת קבע, ויושבים בדירת עראי.
הבח הזה של הקרבה קיים רק אצל עם ישראל, הגמרא (ע"ז ג.): מספרת שלעתיד לבוא הקב"ה יתן לגויים,
לקיים מצות סוכה ולקבל שכר, והקב"ה מוציא עליהם חמה, מיד כל אחד מבעט בסוכתו ויוצא.

"וַיֹּאמֶר בָּלָעַם לְאֶתּוֹן כִּי הִתְעַלְלָתָ בִּי"

כתב רבינו בחיי: היה ראוי לבלעם שיתמה בפלא הגדול הזה, של דיבור האתון, והיה לו לחשוב ולהתבונן
כי מאת ה' הייתה זאת, לסכל עצתו, ולהשיב חכמתו אחור, אבל מתוך אכזריותו ורוע טבעו, ומרב חפצו
ללכת, לקח את הענין בתמימות, ולכן השיב לאתון כאדם מדבר עם חברו, 'כי התעללת בי'.
חכמי המוסר עמדו על דברי רבינו בחיי הללו: שבדבריו טמון רעיון עמוק, הנה בלעם רואה דבר פלא,
אשר כל הרואה זאת תסמרנה שערות ראשו מפחד ובהלה, האתון פותחת את פיה, ומתחילה לדבר,
ואילו בלעם לא מתרגש כלל ממחזה זה, ומתווכח עימה כאילו זה דבר טבעי ופשוט.
והתשובה לכך: בלעם היה שקוע בדבר אחד, והוא לקלל את ישראל, וחושן מזה לא ראה שום דבר.
ומכאן יקח אדם מוסר השכל: כיצד יכול לראות ניסים גדולים, ולא ישפיע עליו מאומה.

"וַיִּלֶךְ שְׁפִי"

כתב בצרור המור: רש"י ביאר 'שפי', לשון שקט ושתיקה, בלעם הלך בשקט, כדי שלא ירגישו בו בני ישראל, ולא ידע שיש שומר ישראל 'לא ינום ולא ישן'. כתב בספר פענח רזא: 'שפי', ראשי תיבות: 'שומר פתאים ה'". הבית ישראל הביא בשם אביו ה'אמרי אמת': בלעם הסתובב סביב מחנה ישראל, והם ראו כמין כומר קטן קומה, צולע ועיוור בעין אחת, משוטט סביב למחנה, מי יחס לו חשיבות בכלל? אולם לא ידעו שהוא קליפה גדולה וקשה, שרוצה לעקור את ישראל, והקב"ה הצילנו מידו. ה'מנורת המאור', מביא מדרש על הפסוק: "מה אקב לא קבה א-ל", אמר בלעם: איך אוכל לקללם, והם אומרים בכל יום לפני הקב"ה, 'אמן', 'קדיש', 'ברכו', שעולה לראשי תיבות 'אקב'.

"וַיֵּשֶׁא בְּלִעָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו וְתַהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים"
בלעם בירך את ישראל שלוש פעמים, ורק בפעם השלישית נאמר: "ותהי עליו רוח אלוקים". וכתב בתרגום אונקלוס: שהוא קיבל רוח נבואה מאת ה'.

שואל הסבא מקלם: מה נשתנה הפעם השלישית, מהשתיים הראשונות, שבהם לא נאמר משפט זה? ומבאר כך: לבלעם הייתה מידה רעה ומושחתת, של עין רעה, בכל דבר הוא שם את עינו הרעה, רק פעם אחת הוא התגבר על מידה זו, והסתכל על ישראל בעין טובה, הוא ראה שאין פתחי בתהם, מכוונים זה כנגד זה, ואינם מסתכלים זה על זה, ואז ברך ואמר: "מה טובו אהליך יעקב משכנתך ישראל". ומכאן למדים: מה הכח של אדם שמתגבר על מידה רעה, פעם אחת ויחידה בלעם התגבר על המידה הרעה שלו, וכבר הוא זכה לנבואה מאת ה', "ותהי עליו רוח אלוקים".

"מה טובו אהליך יעקב"

סיפור בענין כח התפילה: היה זה בבקרו של יום שישי ג' אדר א' תשע"ט, בחצר בית כנסת צפתי קטן, נכנס אברך ועננת דאגה על פניו, כשיצא מהבית התבקש לחזור עם קופסת מטרנה לביתו הפעוטה, אולם מי כמוהו יודע כי אין בידו פרוטה לפרוטה, הוא מתחיל להתפלל ובעיצומה של התפילה בברכת 'שמע קולינו' גילה, כי בסידור מופיעה תפילת יפה על הפרנסה, והחליט כי זו העת להתפלל תפילה זו, לכמה רגעים שכח מהמטרנה הבווערת, והתרכז בשיחה נרגשת עם אביו שבשמים, שמי שנתן לו את הפעוטה בודאי יכול לתת מטרנה עבודה, בדמעות שליש הוא ביקש סיוע שמימי, וכך הוא סיים את תפילתו. לאחר התפילה התקשר לחבר לגבי נושא מסוים, ואז בסיום השיחה למרבה ההפתעה, אומר לו חברו כי יש אצלו ארבע מאות שקל לצדקה, ואם הוא מכיר אדם הזקוק לכך, ואז הוא משיב לו: האדם הזקוק לכך ביותר הוא אני בעצמי, קיבלת! משיב לו הידיד, וכעבור פחות משעה מסיום התפילה רכש מיודעינו חמש אריזות מטרנה נוצצות ובורקות, ועוד כמה מוצרים לשבת המתקרבת, אותם קיבל בתזמון מושלם מידי של שומע תפילות.

(פניני פרשת שבוע)